

Welke routes doorlopen leerlingen in het onderwijs?

Wendy Jenje-Heijdel

Na het examen in het voortgezet onderwijs staan leerlingen voor de keuze voor vervolgonderwijs. De meest gangbare routes lopen van vmbo naar mbo, van havo naar hbo en van vwo naar wo. Maar ook andere routes zijn mogelijk. Sommige leerlingen stapelen opleidingen in het voortgezet onderwijs en gaan bijvoorbeeld van vmbo naar havo om zo in te kunnen stromen in het hbo. Andere leerlingen gaan na het behalen van hun mbo-diploma op niveau 4 door naar het hbo. Een deel van de leerlingen kiest er voor niet verder te gaan en het onderwijs al dan niet tijdelijk te verlaten.

1. Inleiding

Welke routes doorlopen leerlingen in het onderwijs? Zijn er verschillen tussen groepen leerlingen in de keuzes die zij maken voor een vervolgonderwijs? Dit artikel beschrijft de overgangsmomenten tussen de verschillende onderwijssoorten en de keuzes die leerlingen hier maken.

Allereerst wordt gekeken naar de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Deze is belangrijk voor de verdere onderwijsloopbaan van leerlingen. Hoewel veranderingen van onderwijssoort ook nog in de rest van de onderwijsloopbaan mogelijk blijven, is voor het merendeel van de kinderen de keuze die zij op de drempel van het voortgezet onderwijs maken van groot belang voor hun verdere gang door het onderwijssysteem. Deze keuze bepaalt namelijk grotendeels of een leerling na het voortgezet onderwijs naar het mbo, hbo of de universiteit mag gaan. Vervolgens wordt ingegaan op de keuze die leerlingen maken voor vervolgonderwijs na het behalen van een diploma van het vmbo, de havo, het vwo en het mbo.

2. Onderwijssoort in het voortgezet onderwijs in relatie tot Cito-score

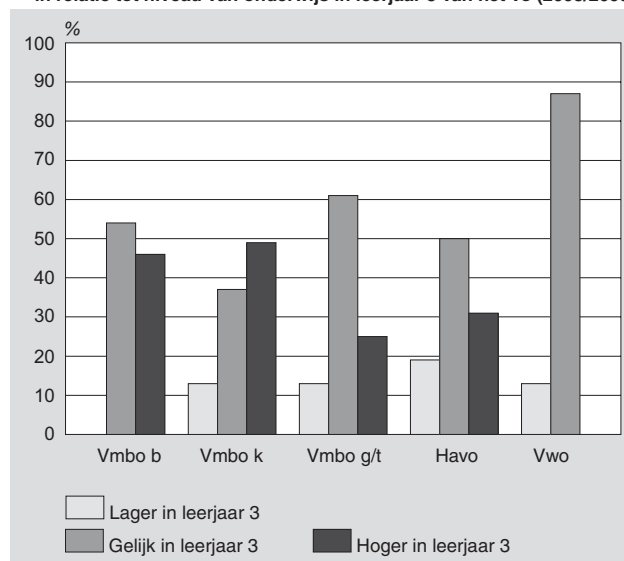
Aan het eind van groep 8 van de basisschool maken veel leerlingen de Eindtoets Basisonderwijs (Citotoets). Met behulp van het advies bij de Citotoetsscore en het advies van de leerkracht maakt de leerling met zijn of haar ouders een keuze voor een onderwijssoort in het voortgezet onderwijs. Om de aansluiting van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs te bekijken, is het niveau dat leerlingen in hun derde leerjaar op het voortgezet onderwijs volgen vergeleken met het advies op basis van de score op de Citotoets. Dit advies geeft aan welk schooltype voor een leerling het meest in aanmerking komt. Op basis van bijvoorbeeld standaardscore 536 komt de keuze voor een school met een gemengde/theoretische leerweg van het vmbo het meest in aanmerking.

Veel leerlingen volgen een hoger niveau dan advies op basis van Cito-score

Van de leerlingen die meededen aan de Eindtoets en naar het bekostigd voortgezet onderwijs zijn gegaan, zat 28 procent in 2008/09 in het derde leerjaar in een hogere onderwijssoort dan hun Cito-score indiceerde¹⁾. Ongeveer 13 procent volgde een lager niveau.

Vooraf leerlingen die een beroepsgerichte vmbo-score behalen op de Citotoets wijken af van het Cito-advies. Bijna de helft volgt een hogere onderwijssoort in leerjaar 3. Van de leerlingen met een Cito-score voor de gemengde of theoretische leerweg van het vmbo volgt een kwart een hogere onderwijssoort. Bij de leerlingen met een havo-score volgt de helft in leerjaar 3 de havo, maar gaat bijna een derde naar het vwo en ongeveer 20 procent naar het vmbo. Leerlingen die een vwo-score haalden, kunnen geen hogere onderwijssoort volgen. Het overgrote deel volgt vwo en een klein deel, rond de 13 procent, volgt een lagere onderwijssoort.

1. Advies voor schooltype op basis van score op Citotoets in 2005/2006 in relatie tot niveau van onderwijs in leerjaar 3 van het vo (2008/2009)

Meisjes volgen vaker een hoger niveau dan advies Cito-score

Jongens maken de Citotoets over het algemeen beter dan meisjes (Stroucken e.a., 2008²⁾). Een hogere score leidt echter niet per definitie tot het volgen van een hogere onderwijssoort in het voortgezet onderwijs. Meisjes volgen namelijk vaker een hoger niveau dan het advies op basis van de Cito-score dan jongens. Het maakt daarbij niet uit welke onderwijssoort geadviseerd werd op basis van de Cito-score. Zo volgt meer dan de helft van de meisjes met een advies voor de basis- of kadergerichte leerweg van het vmbo een hogere opleiding; bij jongens is dit rond de 40 procent. Bij meisjes met een advies voor vmbo gemengde of theoretische leerweg volgt 30 procent een hogere onderwijssoort, tegenover 21 procent van de jongens. Bij de

havo gaat het om 36 procent van de meisjes dat een hoger niveau volgt en 25 procent van de jongens.

Leerlingen volgen laatste jaren vaker een hogere onderwijssoort dan advies

In de afgelopen jaren is het aandeel leerlingen dat in leerjaar 3 een hogere onderwijssoort volgt dan het advies op basis van de Cito-score toegenomen. Van de leerlingen met een vmbo basis- of kaderberoepsgericht advies in 2002/'03 volgde respectievelijk 39 en 41 procent in 2005/'06 (leerjaar 3) een hogere onderwijssoort dan het advies. Bij de leerlingen met zo'n advies in 2005/'06 is het aandeel dat in leerjaar 3 een hoger niveau volgt, toegenomen tot 46 en 49 procent. Het aandeel leerlingen met een advies voor de gemengde of theoretische leerweg dat een hogere onderwijssoort volgt is licht toegenomen van 23 procent naar 25 procent. Bij leerlingen met een havo of vwo advies is vooral een afname te zien van leerlingen die naar een lager niveau gaan dan het advies. Bij leerlingen met een havo advies nam het af van 28 procent dat een lager niveau deed in leerjaar 3 in 2005/'06 naar 19 procent in 2008/'09. Bij vwo-leerlingen nam het af van 19 naar 13 procent.

3. Doorstroom vanuit vmbo naar havo of mbo

Na het voortgezet onderwijs stromen de meeste leerlingen direct door naar een vervolgopleiding in het bekostigd onderwijs. Vooral voor vmbo-gediplomeerden is dit van belang, omdat een vmbo diploma nog geen startkwalificatie oplevert. Een leerling heeft een startkwalificatie wanneer hij ten minste een havo- of vwo-diploma of een diploma op mbo niveau 2 (basisberoepsopleiding) op zak heeft. Personen met een startkwalificatie zijn succesvoller op de arbeidsmarkt dan personen zonder zo'n kwalificatie.

Vmbo naar mbo of havo

Het vmbo geldt vooral als voorbereiding op het middelbaar beroepsonderwijs. Het merendeel van de vmbo-gediplomeerden vervolgt de opleiding dan ook op het mbo. Ongeveer 9 procent van alle vmbo-gediplomeerden blijft in het voortgezet onderwijs en gaat naar de havo. Doorstroom naar de havo is alleen mogelijk voor geslaagden vanuit de gemengde of theoretische leerweg. Vooral vanuit de theoretische leerweg wordt de overstap naar de havo veel gemaakt. Na een diploma behaald te hebben in schooljaar 2007/'08 maakte 21 procent van deze leerlingen in schooljaar 2008/'09 de overstap naar de havo; bij de gemengde leerweg ging het om 9 procent.

Stapelen vmbo naar havo toegenomen

Het aandeel vmbo-gediplomeerden dat naar de havo gaat neemt elk jaar toe (zie tabel 1). Ook het aandeel leerlingen dat na het vmbo de opleiding bij het mbo vervolgt, is iets toegenomen in de loop der tijd. Het percentage leerlingen dat na het vmbo-diploma al dan niet tijdelijk het onderwijs

verlaat is afgenomen van bijna 9 procent in 2003/'04 naar ruim 4 procent in 2007/'08.

Jongens stapelen vaker

Jongens gaan na het behalen van hun diploma vmbo gemengde of theoretische leerweg vaker door naar de havo dan meisjes. Bijna 20 procent van de jongens maakte deze overstap, tegenover 18 procent van de meisjes. In eerste instantie kiezen jongens in het voortgezet onderwijs vaker voor een lager niveau dan waarvoor zij op basis van hun Cito-toetscore in aanmerking komen. Later stappen zij dus vaker alsnog over naar de havo.

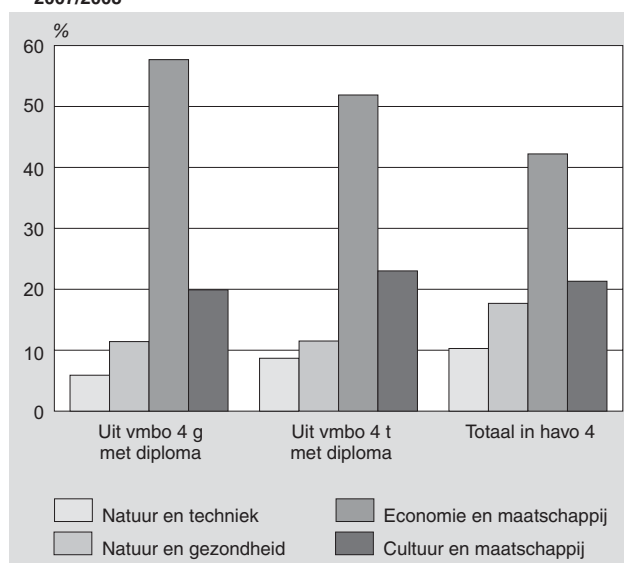
Stapelen vooral door niet-westerse allochtonen

Niet-westerse allochtone leerlingen kiezen vaker voor de havo na het vmbo-diploma dan autochtone leerlingen. Een kwart van de niet-westerse allochtonen kiest voor het havo tegenover 18 procent van de autochtonen. Vooral leerlingen uit Turkije (23 procent) en Marokko (27 procent) kiezen na het vmbo voor de havo.

Economie populair profiel voor ex-vmbo'ers

De vmbo'ers die naar de havo gaan, kiezen vooral voor het profiel 'economie en maatschappij'. Zij hebben vaker dit profiel dan gemiddeld in havo 4. Dit heeft niet te maken met de verhoogde doorstroom van niet-westerse allochtonen van vmbo naar havo. Niet-westerse allochtonen kiezen doorgaans vaak voor economie in hun pakket. Maar de samenhang tussen profielkeuze economie en doorstroom uit vmbo komt zowel bij autochtone, als bij allochtone ex-vmbo'ers voor. De vmbo-gediplomeerden kiezen minder vaak voor een natuurprofiel bij overgang naar de havo.

2. Doorstroom vmbo 4 met diploma per leerweg naar havo per profiel 2007/2008*

Vanuit laagste vmbo niveau vaker door naar beroepsbegeleidende leerweg in mbo

Vmbo'ers die doorgaan naar het mbo volgen voor een groot deel de beroepsopleidende leerweg (bol). Ongeveer 15 procent volgt de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). De bbl bestaat uit een combinatie van werken en leren, waarbij het grootste deel van de opleiding bestaat uit beroepspraktijkvorming. Vanuit de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo, het laagste niveau, wordt vaker gekozen voor een beroepsbegeleidende opleiding dan vanuit de overige vmbo-leerwegen. Vooral onder de jongens is deze manier van leren en werken in het mbo populair. Ruim 40 procent van de jongens uit de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo koos voor de bbl in het mbo in 2008/09. Bij de meisjes gaat het om 11 procent.

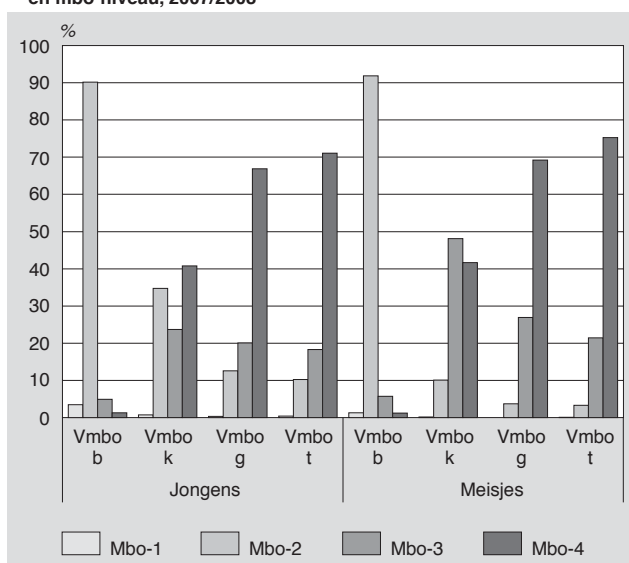
Allochtonen volgen in mbo niet vaak beroepsbegeleidende leerweg

Niet-westerse allochtonen kiezen juist minder vaak voor een werkend-leren opleiding. Slechts 4 procent van de allochtone vmbo-ge-diplomeerden volgt de beroepsbegeleidende leerweg in het mbo. Bij autochtonen gaat het om 17 procent. Vooral bij leerlingen vanuit de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo zijn de verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen groot. Ongeveer 37 procent van de autochtone leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg gaan naar het mbo-bbl en 19 procent uit de kaderberoepsgerichte leerweg. Bij niet-westerse allochtonen gaat het om 7 en 3 procent.

Hoe hoger leerweg vmbo hoe hoger mbo niveau

In het algemeen geldt hoe hoger de leerweg in het vmbo, hoe hoger het niveau in het mbo. Opvallend is dan ook het aandeel jongens uit de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo dat in het mbo een opleiding op niveau 2 volgt. De

3. Doorstroom vmbo 4 met diploma naar mbo, per vmbo en mbo-niveau, en mbo-niveau, 2007/2008*

kaderberoepsgerichte leerweg leidt namelijk op tot een mbo-opleiding op niveau 3 of 4 (vak- of middenkaderopleiding). De meisjes uit de kaderberoepsgerichte leerweg kiezen wel voornamelijk voor een mbo-opleiding op niveau 3 of 4. Vanuit alle vmbo leerwegen kiezen meisjes voor een hoger niveau in het mbo dan de jongens.

4. Doorstroom vanuit havo naar vwo, mbo of hbo

De meeste havo-ge-diplomeerden vervolgen hun opleiding bij het hoger beroeps onderwijs. Van de havo-ge-diplomeerden uit 2007/08 ging 78 procent het volgende schooljaar naar het hbo. Een klein deel stroomde door naar het vwo of het mbo. Daarnaast verliet 14 procent het (bekostigd) onderwijs. Zij stoppen bijvoorbeeld voor kortere of langere tijd met de studie of gaan een opleiding volgen in de particuliere sector of in het buitenland.

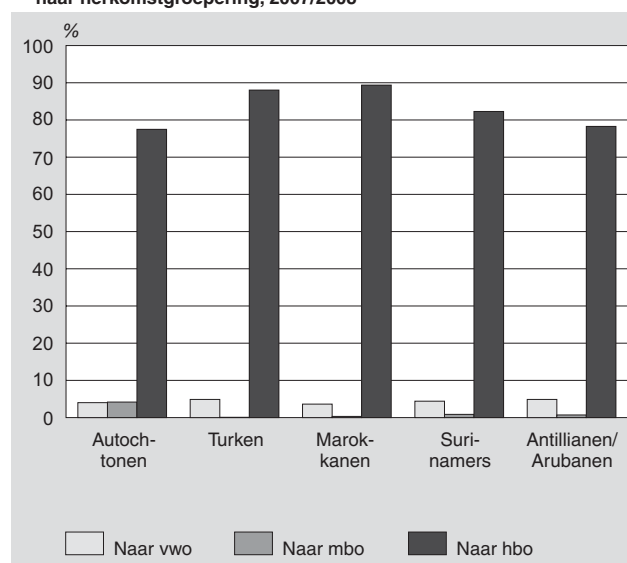
Stapelen van havo naar vwo neemt toe

Net als bij de vmbo'ers is ook bij havo-ge-diplomeerden het stapelen van opleidingen toegenomen (zie tabel 1). Alleen in schooljaar 2007/08 daalde het aandeel havo-ge-diplomeerden dat naar het vwo gaat. Dit komt waarschijnlijk door de invoering van de vernieuwde tweede fase in 2007/08, waardoor bij de overgang de profielen van havo 5 (nog oude tweede fase) niet goed aansloten bij de profielen in vwo 5 (vernieuwde tweede fase). De overstap van havo naar mbo en hbo loopt in de afgelopen jaren langzaam aan iets terug.

Allochtonen na havo niet naar mbo

Niet-westerse allochtonen met een havo-diploma kiezen bijna niet voor het mbo. Minder dan 1 procent van hen koos voor het mbo in 2007/08, tegenover 4 procent van de autochtonen. Niet-westerse allochtonen stromen vaak door

4. Doorstroom havo 5 met diploma naar vwo, mbo of hbo naar herkomstgroepering, 2007/2008*

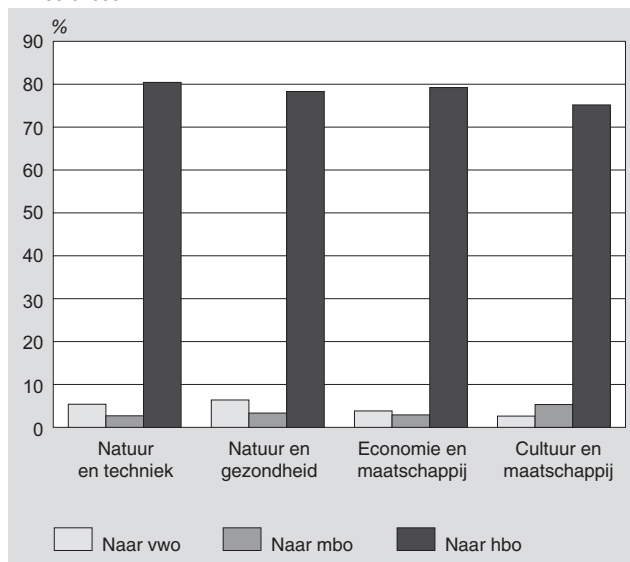
naar de hoogste vervolgopleiding die zij met hun diploma kunnen volgen, in dit geval het hbo. Bijna 83 procent van de niet-westerse allochtonen kiest voor een hbo-opleiding na het havo-diploma, tegenover 78 procent van de autochtonen. Vooral Turkse en Marokkaanse leerlingen kiezen relatief vaak voor het hbo na hun havo diploma. Ook kiezen allochtonen vaker voor een overstap naar het vwo dan autochtonen.

Jongens en meisjes vertonen ook verschillen in hun keuze voor een vervolgopleiding na het havo. Jongens kiezen vaker voor het vwo dan meisjes. Ruim 3 procent van de meisjes gaat na het havo-diploma door naar het vwo, terwijl het bij jongens om ruim 5 procent gaat. Meisjes kiezen net iets vaker voor het hbo dan jongens.

Met natuurkunde vaker naar het vwo

Havo-ge-diplomeerden kiezen vooral voor een vervolgopleiding in het hbo. Met het profiel 'cultuur en maatschappij' wordt iets minder vaak voor het hbo gekozen dan met de andere profielen. Havo-ge-diplomeerden met de profielen 'natuur en techniek' of 'natuur en gezondheid' kiezen vaker voor het vwo als vervolgopleiding dan leerlingen met andere profielen. Meisjes met 'natuur en techniek' kiezen vaker voor het vwo dan jongens met dit profiel, ten koste van een keuze voor het hbo. Met alle andere profielen kiezen meisjes juist vaker voor het hbo dan jongens.

5. Doorstroom havo 5 met diploma naar vwo, mbo of hbo naar profiel, 2007/2008*

Techniek populair bij havisten op mbo

Havisten die hun opleiding vervolgen bij het mbo gaan voornamelijk naar de beroepsopleidende leerweg (bol) en volgen het hoogste niveau in het mbo. De sector techniek is het meest populair bij havo-ge-diplomeerden die naar het mbo gaan.

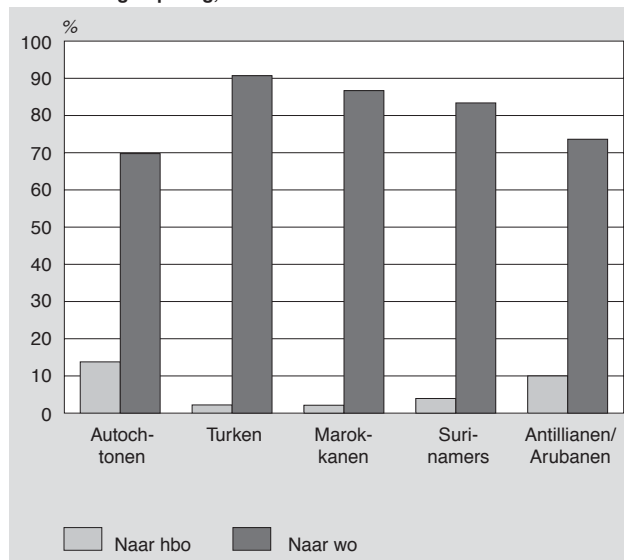
5. Doorstroom vanuit vwo naar hbo of wo

Aan het eind van hun opleiding in het vwo staan leerlingen voor de keuze tussen een universitaire studie, een meer praktijkgerichte hbo-opleiding of (tijdelijk) stoppen met leren. De meeste vwo-ge-diplomeerden kiezen voor een universitaire studie (71 procent in 2007/08). Ongeveer 13 procent gaat naar het hbo. De rest verlaat het onderwijs voor tenminste één jaar. De laatste jaren is het aandeel vwo-ge-diplomeerden dat naar het wetenschappelijk onderwijs gaat ongeveer gelijk gebleven. De doorstroom naar het hbo nam in lichte mate af (zie tabel 1).

Allochtonen kiezen voor hoogst mogelijke opleiding

Ook bij het vwo kiezen niet-westerse allochtone leerlingen na het behalen van hun diploma vaak voor de hoogst mogelijke vervolgopleiding. Vooral Marokkaanse leerlingen kiezen na het vwo massaal voor het wetenschappelijk onderwijs. Ruim 90 procent van hen ging in 2007/08 een universitaire studie doen tegenover 70 procent van de autochtone vwo'ers. Doorstroom naar het hbo is vanuit het vwo veel minder in trek bij allochtone leerlingen. Ook hier kiezen jongens anders dan meisjes. Jongens kiezen na het vwo vaker voor de universiteit dan meisjes (74 procent tegenover 68 procent). Meisjes kiezen vaker voor een meer praktische hbo-opleiding. Ongeveer 15 procent van de meisjes gaat na het vwo naar het hbo, tegenover 10 procent van de jongens.

6. Doorstroom vwo 6 met diploma naar hbo en wo naar herkomstgroepering, 2007/2008*

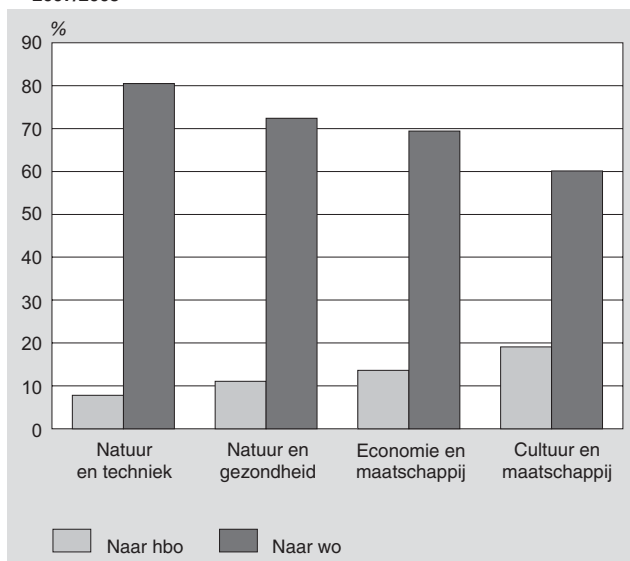

Doorstroom naar hbo met profiel cultuur

Vwo'ers met het profiel 'cultuur en maatschappij' gaan vaker naar het hbo dan vwo'ers met andere profielen. Bijna 20 procent van de ge-diplomeerden met dit profiel kiest voor een vervolg in het hbo, terwijl 60 procent doorgaat naar de universiteit. De meeste doorstroom naar een universitaire studie komt van vwo'ers met het profiel 'natuur en techniek'.

Met dit profiel stroomt 8 op de 10 leerlingen door naar de universiteit.

7. Doorstroom vwo 6 met diploma naar hbo en wo per profiel, 2007/2008*

6. Doorstroom binnen het mbo vanuit mbo niveau 1, 2 of 3

Deelnemers aan de mbo-niveaus 1-3 kunnen na het behalen van een diploma niet direct doorstromen naar het hoger onderwijs. Hiervoor is namelijk een diploma nodig op niveau 4 of een diploma van het havo of vwo. Wel kunnen mbo-gediplomeerden van niveau 1-3 doorleren binnen het mbo. Doorstroom binnen het onderwijs is extra van belang voor mbo-gediplomeerden op niveau 1, omdat zij nog geen startkwalificatie hebben.

Helft mbo-gediplomeerden niveau 1 en 2 leert door binnen mbo

Vanuit het mbo niveau 1 en 2 leert meer dan de helft van de deelnemers door binnen het mbo na het behalen van een diploma. Bij deelnemers uit niveau 3 leert ongeveer een derde van de deelnemers door binnen het mbo. De meerderheid van de mbo'ers die doorstromen binnen het mbo gaat een mbo-opleiding van een hoger niveau volgen, maar er is ook een klein deel (3 tot 7 procent vanuit mbo niveau 1-3) dat kiest voor een opleiding op hetzelfde of een lager niveau.

In de afgelopen jaren is het aandeel mbo-gediplomeerden van niveau 1-3 dat doorleert binnen het mbo weinig veranderd. Alleen de doorstroom vanuit mbo-niveau 2 is wat gedaald (zie tabel 1).

Niet-westerse allochtonen blijven vaker doorleren binnen het mbo

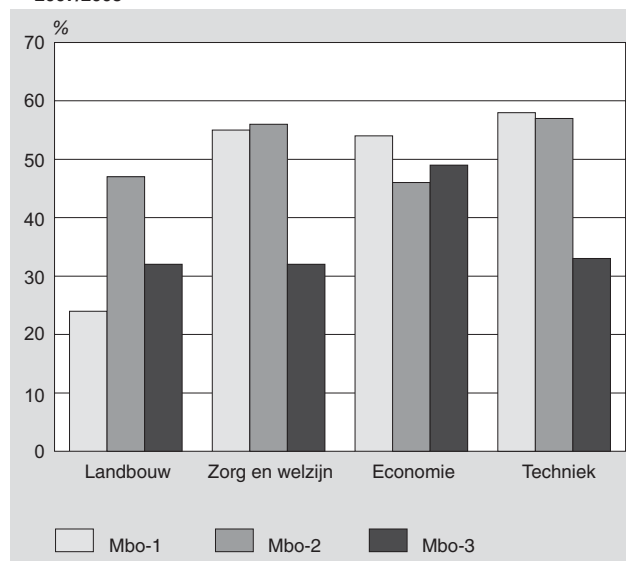
Na het behalen van een mbo-diploma op niveau 1-3 gaan niet-westerse allochtonen vaker door met een andere mbo-opleiding dan autochtonen. Ruim 61 procent van de niet-westerse allochtonen stroomt na het behalen van een

diploma op niveau 1 door in het mbo. Na het behalen van een diploma op niveau 2 stroomt 59 procent van hen door en na niveau 3 stroomt 49 procent door in het mbo. Bij de autochtonen gaat het om 47 procent doorstroom na een diploma op niveau 1, 50 procent na niveau 2 en 35 procent na niveau 3. Vooral Turkse en Marokkaanse deelnemers stromen binnen het mbo door naar hogere niveaus.

Weinig doorstroom binnen mbo bij sector landbouw niveau 1

De doorstroom binnen het mbo na behalen van een diploma verschilt per sector. Bij de meeste sectoren is de doorstroom na een diploma op niveau 1 redelijk hoog, namelijk meer dan de helft. De sector landbouw is hierop een uitzondering. Hier stroomt slechts een kwart van de deelnemers door in het mbo na een diploma op niveau 1. Bij de sectoren zorg en welzijn stroomt meer dan de helft van de deelnemers na een diploma op niveau 1 of 2 door binnen het mbo en ongeveer een derde van de gediplomeerden op niveau 3. Bij de sector economie is de doorstroom ook na het behalen van een diploma op niveau 3 nog redelijk hoog. Bijna de helft van de deelnemers in deze sector leer door op het mbo na een diploma op niveau 3.

8. Doorstroom mbo-niveau 1-3 met diploma binnen mbo per sector, 2007/2008*

Deelnemers zorg meest trouw aan sector

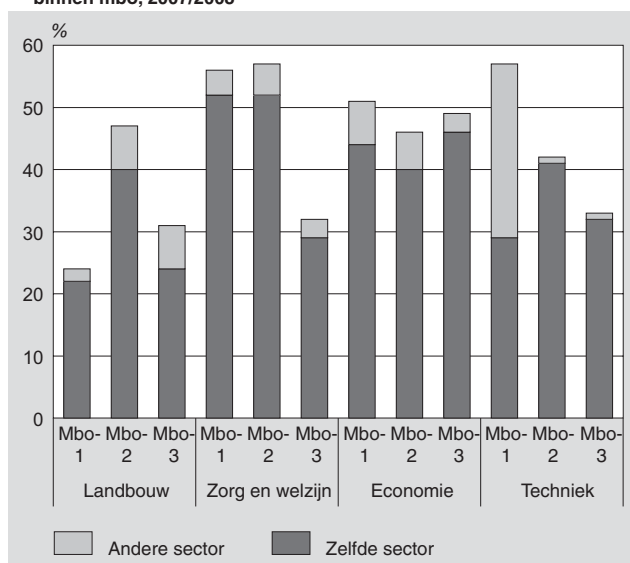
Deelnemers aan mbo-sector zorg, die doorstromen binnen het mbo na het behalen van een diploma op niveau 1-3, blijven doorgaans trouw aan de sector. Slechts een klein deel van de deelnemers kiest voor een andere sector. Bij de sector techniek wordt het meest gewisseld van sector. Dit is dan vooral na niveau 1. Na behalen van een diploma op niveau 1 wisselt de helft van de doorstromers bij techniek van sector. Na een diploma op niveau 2 of 3 wisselt bij deze sector bijna niemand. Bij de sector landbouw geldt hoe hoger het niveau, hoe minder trouw aan de sector. Bij niveau 1 zijn de doorstromers uit landbouw nog redelijk trouw aan de sector, maar bij niveau 3 is dit een stuk minder. Bij economie geldt het omgekeerde. Hoe hoger het

niveau van het behaalde diploma, hoe trouwer de doorstromers zijn aan de eigen sector.

Een vijfde stapt van bol over naar bbl

Van de mbo-gediplomeerden die doorstromen binnen het mbo wisselt 1 op de 5 deelnemers na een diploma op niveau 1 of 2 van een beroepsopleidende opleiding naar een beroepsbegeleidende opleiding. Na een diploma op niveau 3 gaat het om ongeveer 1 op de 10 deelnemers. Wisseling van beroepsbegeleidende leerweg naar de beroepsopleidende leerweg komt maar weinig voor.

9. Sectorwisselingen van doorstroom mbo-niveau 1-3 met diploma binnen mbo, 2007/2008*

7. Doorstroom vanuit mbo niveau 4 naar mbo/hbo

Leerlingen die in het mbo een diploma op niveau 4 (mid-den kader of specialistenopleiding) hebben afgerond, kunnen gaan werken, maar ook doorstromen naar het hbo.

Groot deel mbo4-gediplomeerden stroomt door naar hbo

Bijna 40 procent van de deelnemers aan mbo 4 stroomde na het behalen van het mbo-diploma in schooljaar 2007/08 door naar het hbo in studiejaar 2008/09. Het mbo is hiermee een belangrijke toeleverancier van studenten voor het hbo. Daarnaast leert rond de 6 procent door binnen het mbo en gaat een andere mbo-opleiding doen. De overige mbo-4-gediplomeerden verlaten het onderwijs. In de afgelopen jaren is het aandeel mbo-gediplomeerden van niveau 4 dat doorstroomt naar het hbo licht gedaald (zie tabel 1).

Mannen blijven vaker onderwijs volgen na mbo-4 diploma

Mannen blijven vaker doorleren na het behalen van een mbo-diploma niveau 4 dan vrouwen. Ongeveer 7 procent van de mannen leert door binnen het mbo en 41 procent

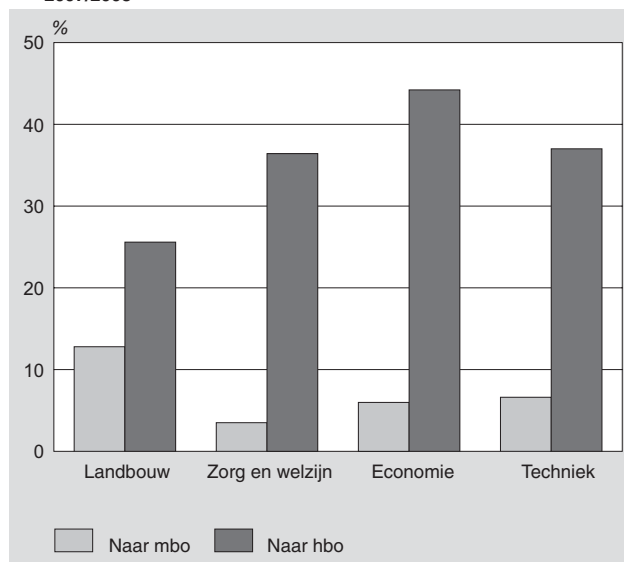
gaat naar het hbo. Bij de vrouwen leert een kleine 5 procent door in het mbo en 37 procent gaat naar het hbo.

Meer dan de helft van de allochtone mbo-4-gediplomeerden stroomt door naar het hbo. Zij doen dit daarmee vaker dan autochtone leerlingen. Bij Turkse en Marokkaanse leerlingen ligt de doorstroom naar hbo zelfs op respectievelijk 59 en 55 procent. Van de autochtone leerlingen gaat ongeveer 36 procent door naar het hbo.

Weinig doorstroom naar hbo vanuit sector landbouw

De overstap naar het hbo wordt het meest gemaakt vanuit de sector economie. Ruim 44 procent van de mbo'ers van de sector economie met een diploma op niveau 4 leert door in het hbo. Vanuit de sector landbouw is de doorstroom naar het hbo relatief laag. Bij deze sector is doorstroom binnen het mbo wel aanzienlijk hoger dan vanuit de andere sectoren.

10. Doorstroom mbo-niveau 4 met diploma naar mbo of hbo per sector, 2007/2008*

Technische toelichting

Methode

Van de leerlingen die op 1 oktober van het basisjaar staan ingeschreven is bekeken of ze in hetzelfde schooljaar een diploma behaald hebben. Het kan voorkomen dat een leerling een ander diploma haalt dan waarvoor hij/zij op 1 oktober stond ingeschreven. Vervolgens is van de gediplomeerden gekeken naar de directe doorstroom in het onderwijs. De gegevens over de directe doorstroom tussen onderwijssoorten zijn samengesteld door de gegevens van leerlingen van twee opeenvolgende schooljaren met elkaar te vergelijken op basis van het persoonsgebonden nummer onderwijs. Van alle leerlingen die op 1 oktober van het basisjaar staan ingeschreven in een onderwijssoort en die in hetzelfde jaar een diploma hebben behaald wordt gekeken of ze een jaar later op 1 oktober (bestemmingsjaar) nog steeds een inschrijving hebben in het bekostigd onderwijs.

Leerlingen die in het bestemmingsjaar een inschrijving hebben in het (bekostigd) onderwijs zijn directe doorstroom. De positie in het volgend schooljaar is voor deze leerlingen de onderwijssoort waar zij een inschrijving bij hebben, bijvoorbeeld vo of mbo. In enkele gevallen komt het voor dat een leerling in het bestemmingsjaar in meerdere onderwijssoorten een inschrijving heeft. In dit geval wordt bij het bepalen van de doorstroom de volgende volgorde gehanteerd:

- hoger onderwijs;
- middelbaar beroepsonderwijs (exclusief examendeelnemers/extraneï);
- voortgezet onderwijs;
- voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (exclusief examendeelnemers/extraneï);
- examendeelnemers/extraneï mbo;
- extraneï vavo.

Leerlingen die in het bestemmingsjaar geen inschrijving hebben in het (bekostigd) onderwijs zijn uitstroom.

Meer gegevens

Gegevens over de door- en uitstroom van deelnemers in het middelbaar beroepsonderwijs zijn te vinden in de StatLinetabel *MBO; door- en uitstroom naar herkomstgroepering, geslacht en regio*.

Gegevens over de door- en uitstroom van leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn te vinden in de StatLinetabel *VO; door- en uitstroom naar herkomstgroepering, geslacht en regio*.

Gegevens over persoonskenmerken van deelnemers die doorstromen binnen het mbo, in combinatie met gegevens over leerweg en niveau zijn te vinden in de StatLinetabel *Stromen mbo; leerweg, persoonskenmerken*.

Gegevens over persoonskenmerken van deelnemers die doorstromen binnen het mbo, in combinatie met gegevens over niveau, sector en opleidingsrichting zijn te vinden in de StatLinetabel *Stromen mbo; sector, persoonskenmerken*.

Gegevens over de voortgang in het voortgezet onderwijs naar advies op basis van de score op de Eindtoets Basisonderwijs zijn te vinden in de StatLinetabel *VO; studievoortgang brugklas 2003–2007 advies obv score eindtoets*.

Begrippen

Advies op basis van de Citotoetsscore

De score op de Eindtoets Basisonderwijs (Citotoets) wordt weergegeven als een standaardscore die over de jaren heen vergelijkbaar is, lopend van 501 tot en met 550. Het gemiddelde ligt ieder jaar rond de 535. Afhankelijk van de score volgt een advies voor een van de vijf schooltypen. De verdeling is als volgt:

501–523 Vmbo beroepsgerichte leerweg
524–529 Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg
530–536 Vmbo theoretisch/gemengde leerweg
537–544 Havo
545–550 Vwo

De score op de Citotoets schrijft niet dwingend voor naar welk school- en brugklatype een leerling moet gaan. De score op de Citotoets moet worden beschouwd als een 'second opinion', een belangrijk onafhankelijke bron van informatie bij de keuze voor het best passende type voortgezet onderwijs. De leerkracht kan aan de hand van de score op de Citotoets nog eens nagaan of hij of zij de mogelijkheden van een leerling niet onder- of overschat. Uiteindelijk bepaalt de score op de Citotoets altijd samen met het advies van de basisschool en de wens van de ouders (en hun kind natuurlijk) het uiteindelijke vervoladvies. Doorslaggevend is de combinatie van die gegevens.

Leerweg in het vmbo

Niveau binnen het vmbo. Het vmbo kent vier leerwegen:

- basisberoepsgerichte leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de laagste niveaus van het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) en is bedoeld als vooropleiding voor de basisberoepsopleiding, niveau 2 van de kwalificatiestructuur van het middelbaar beroepsonderwijs (mbo);
- kaderberoepsgerichte leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de hoogste niveaus van het vbo en is de minimale vooropleiding voor de vakopleiding en de middenkaderopleiding, respectievelijk niveau 3 en 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo;
- gemengde leerweg. Deze is te beschouwen als tussenform van de theoretische leerweg en de beroepsgerichte leerwegen, heeft hetzelfde niveau als de theoretische leerweg, maar heeft ook een beroepsgericht vak. De gemengde leerweg geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo;
- theoretische leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de mavo en geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo. Het is na diplomering tevens mogelijk door te stromen naar het vierde leerjaar havo.

Leerwegen mbo

In het mbo worden twee leerwegen onderscheiden:

- de beroepsopleidende leerweg (bol), waarbij 20 tot 60 procent van de totale opleidingsduur besteed wordt aan beroepspraktijkvorming (stages bij een bedrijf of instelling).
- de beroepsbegeleidende leerweg (bbl), waarbij meer dan 60 procent van de totale opleidingsduur besteed wordt aan beroepspraktijkvorming (stages bij een bedrijf of instelling) en waarbij alleen diegenen worden toegelaten voor wie de volledige leerplicht is geëindigd. In totaal moet per leerjaar minstens 300 uur onderwijs (lessen, stages en begeleiding) worden aangeboden.

Bij de invoering van de Wet Educatie en beroepsonderwijs (WEB) is een landelijke kwalificatiestructuur van kracht geworden, die moet bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van het mbo. Deze kwalificatiestructuur onderscheidt vijf opleidingstypen op vier niveaus:

- niveau 1 : assistentopleiding met een duur van een half tot één jaar, opleidend tot een assisterend beroepsbeoefenaar;
- niveau 2 : basisberoepsopleiding met een duur van twee tot drie jaar, opleidend tot een basisberoepsbeoefenaar;
- niveau 3 : vakopleiding met een duur van twee tot vier jaar, opleidend tot een zelfstandig beroepsbeoefenaar;
- niveau 4a: middenkaderopleiding met een duur van drie tot vier jaar, opleidend tot een middenkaderfunctionaris;
- niveau 4b: specialistenopleiding met een duur van één tot twee jaar, opleidend tot een specialist. Dit is een vervolg op de vakopleiding (niveau 3).

- ¹⁾ Er wordt uitgegaan van de onderwijssoort van leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs omdat de meeste leerlingen in leerjaar 3 een duidelijke keuze hebben gemaakt voor een bepaalde onderwijssoort; in het eerste en tweede leerjaar volgt een groot deel van de leerlingen nog een algemeen brugjaar. Hierbij is gekeken naar leerlingen uit brugklascohort 2006/07. Het betreft alleen leerlingen met reguliere doorstroom, dus niet de leerlingen die in de eerste drie leerjaren zijn opgestroomd of afgestroomd naar een hogere of lagere onderwijssoort.
- ²⁾ Stroucken, L., D. Takkeneberg, A. Béguin (Cito), 'Cito-toets en de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs', *Sociaaleconomische trends*, 2/2008, 7–16.

Tabel 1
Trends in keuze voor vervolgonderwijs na vo en mbo, 2004/05–2007/08*

		2004/05– 2005/06	2005/06– 2006/07	2006/07– 2007/08	2007/08*– 2008/09	2004/05– 2005/06	2005/06– 2006/07	2006/07– 2007/08	2007/08*– 2008/09
Basisjaar	Bestemmingsjaar	%				abs ¹⁾			
		Vmbo 4 b met diploma	mbo-niveau 1	4,1	3,6	2,8	2,4	1 000	960
	mbo-niveau 2	77,6	79,4	81,1	84,6	19 040	21 440	20 900	20 260
	mbo-niveau 3	4,1	5,2	5,3	4,9	1 000	1 400	1 370	1 170
	mbo-niveau 4	1,0	1,2	1,1	1,2	250	330	290	280
	overig	0,5	0,3	0,4	0,4	120	90	90	90
	uit onderwijs	12,7	10,3	9,4	6,6	3 120	2 780	2 410	1 580
Vmbo 4 k met diploma	mbo-niveau 1	1,1	1,0	0,7	0,4	230	260	190	120
	mbo-niveau 2	18,2	19,2	19,8	21,9	3 930	5 140	5 480	5 970
	mbo-niveau 3	32,0	31,7	32,5	34,0	6 920	8 490	9 020	9 290
	mbo-niveau 4	41,8	42,1	41,6	39,6	9 030	11 290	11 530	10 800
	overig	0,3	0,2	0,2	0,2	70	60	70	60
	uit onderwijs	6,6	5,8	5,2	3,9	1 420	1 550	1 460	1 050
Vmbo 4 g/t met diploma	havo	15,1	16,1	18,7	18,8	6 210	7 430	8 870	9 020
	mbo-niveau 1	0,7	0,5	0,4	0,2	300	230	170	80
	mbo-niveau 2	4,9	5,0	5,1	5,4	2 000	2 300	2 420	2 570
	mbo-niveau 3	15,5	15,4	15,2	15,9	6 370	7 130	7 230	7 650
	mbo-niveau 4	58,7	58,3	56,0	55,8	24 120	26 900	26 590	26 780
	overig	0,5	0,3	0,6	0,6	200	150	290	310
	uit onderwijs	4,6	4,4	4,0	3,3	1 890	2 020	1 880	1 600
Havo 5 met diploma	vwo	4,3	4,8	4,9	4,2	1 540	1 820	1 950	1 730
	mbo-niveau 1	0,1	0,0	0,0	x	20	20	20	x
	mbo-niveau 2	0,3	0,3	0,3	0,3	90	110	110	120
	mbo-niveau 3	0,4	0,4	0,4	0,4	150	170	160	180
	mbo-niveau 4	3,4	3,3	3,0	3,0	1 230	1 250	1 210	1 240
	hbo	79,0	78,3	77,9	77,8	28 230	29 780	30 900	32 120
	overig	0,6	0,6	0,6	0,6	230	220	220	250
	uit onderwijs	11,9	12,3	12,9	13,7	4 240	4 660	5 100	5 670
Vwo 6 met diploma	hbo	14,5	13,6	13,4	12,6	4 020	3 980	4 060	4 100
	wo	71,3	71,7	71,4	70,7	19 820	21 000	21 650	22 910
	overig	0,5	0,4	0,5	0,3	140	120	140	100
	uit onderwijs	13,7	14,3	14,8	16,4	3 810	4 210	4 480	5 300
Mbo 1 met diploma	mbo-niveau 1	2,0	2,6	2,8	2,8	180	270	290	290
	mbo-niveau 2	48,1	49,2	49,3	47,2	4 320	5 100	5 150	4 910
	mbo-niveau 3	1,4	2,1	1,4	1,7	130	220	150	180
	mbo-niveau 4	0,9	0,9	1,0	0,6	80	90	100	60
	overig	0,4	0,3	0,4	0,3	30	30	40	40
	uit onderwijs	47,2	44,9	45,2	47,4	4 230	4 660	4 720	4 930
Mbo 2 met diploma	mbo-niveau 1	0,1	0,1	0,1	0,1	40	40	40	60
	mbo-niveau 2	4,4	4,8	4,5	4,1	1 470	1 880	1 750	1 720
	mbo-niveau 3	45,2	43,4	43,2	40,7	15 000	16 970	16 930	17 060
	mbo-niveau 4	7,1	7,8	8,0	6,6	2 340	3 040	3 110	2 750
	overig	0,6	0,6	0,6	0,6	190	240	230	260
	uit onderwijs	42,6	43,3	43,7	47,9	14 150	16 960	17 100	20 060
Mbo 3 met diploma	mbo-niveau 1	0,0	0,0	0,0	0,0	20	10	20	10
	mbo-niveau 2	0,7	0,7	0,8	0,7	240	240	270	270
	mbo-niveau 3	7,0	7,4	7,0	6,6	2 260	2 640	2 500	2 430
	mbo-niveau 4	29,4	29,5	30,3	29,7	9 540	10 480	10 820	10 920
	overig	2,1	2,5	2,5	2,2	680	890	910	810
	uit onderwijs	60,8	59,8	59,4	60,7	19 730	21 210	21 230	22 320
Mbo 4 met diploma	mbo-niveau 1	x	x	x	x	x	x	x	x
	mbo-niveau 2	0,3	0,3	0,3	0,3	120	140	150	150
	mbo-niveau 3	0,8	0,9	0,9	0,9	340	450	460	480
	mbo-niveau 4	4,9	4,3	4,6	4,4	2 080	2 240	2 460	2 410
	hbo	41,8	41,8	40,8	38,8	17 920	21 860	22 000	21 460
	overig	0,1	0,1	0,2	0,2	40	70	90	80
	uit onderwijs	52,2	52,7	53,3	55,5	22 400	27 600	28 740	30 660

¹⁾ De aantallen zijn afgerond op 10-tallen. De percentages zijn berekend op de onafgeronde aantallen. Cijfers zijn geheim (x) wanneer de aantallen kleiner zijn dan 10.